

ILLUSTRATION: RUSSELL JACKSON

Jakten på världens virus

Livsfarliga virus når nu minsta skrymsle av jordens hörn. Den biologiska globaliseringen har rubbat den känsliga balansen mellan människa och virus, varnar forskarna.

Sarsviruset, som 2002 dök upp i Kina, skapade hysteri på bred front. 8000 insjuknade, 700 dog. När nya fall nyligen upptäcktes i Guangdongprovinns slaktades omedelbart tusentals palmärddjur, en delikatess i det kinesiska köket.

Och efter den senaste månadens utbrott av fågelinfluensa i Sydostasien befarar WHO, världshälsorganisationen, en världsepide mi.

I Vietnam ligger röken tjock efter de två miljoner kycklingar som självdött eller avlivats och sen bränts upp. Smittan sprids bara mellan fåglar och fjäderfå, därefter till människan. Men om viruset omvandlas, så att det också kan överföras mellan människa och människa, finns risk för en global epidemi.

DET ÖKADE RESANDET och den världsomspännande livsmedelshandeln får skulden för att mikroberna nu förökar sig i rasande takt och skapar dödliga konstellationer. Att hitta källan eller värdjuret, ta fram vaccin och hindra smittspridningen är en kapplöpning med tiden. Nu mer än någonsin. Det ställer också nya krav på

samarbete mellan forskardiscipliner. I USA tar biologer hjälp av matematiska teorier för att försöka förstå hur smittan breder ut sig i befolkningen.

Och jakten på världens virus är ett omständligt detektivarbete.

Förr räckte det att spana efter de mest uppenbara orsakerna till patientens symptom. I dag måste medicinerna söka bortom det väntade. Någon läkare har uttryckt det som att om man förut letade efter något vanligt, typ en häst, så tvingas man nu leta efter det ovanliga, typ en zebra.

HISTORIEN OM hur ett insektsburet virus från västra Nilen spreds i USA år 2002 är ett exempel på hur det kan gå till. Den visar också att miljö- och hälsohot är två sidor av samma mynt. När oinbjudna och främmande djur eller växter dyker upp i ett nytt världland riskerar inte bara inhemska arter att slås ut, människors hälsa hotas också.

Så hur kom viruset från västra Nilen till USA? Och hur fördes det vidare?

Ja, egentligen vet ingen exakt hur det gick till. Men en god gissning är att viruset – som sedan 40-talet bredd ut sig i bland annat Mellanöstern – liftade med en mygga, som i sin tur tagit sig in i ett flygplan på väg från Israel till New York.

Väl i New York flyger myggan ut, biter en fågel och sprider på så sätt infektionen. Andra myggor som suger blod från samma fågel smittas. När de sedan biter andra fåglar, eller människor, förs nilenviruset vidare.

Sjukdomen bryter ut den heta sommaren 1999. Döende kråkor hittas på gatorna, och på Bronx Zoo dör också sällsynta örnar och flamingos.

SÅ SMÅNINGOM när symptomen människor. De liknar hjärnhinneinflammationer som orsakas av virus. Och till slut avslöjas orsaken: det myggburna viruset från västra Nilen som aldrig tidigare funnits på amerikansk mark. Virus-DNA från avlidna människor och kråkor spåras senare till en död gås i Israel.

Historien om nilenviruset berättas i *A Plague of Rats and Rubber Vines*, en bok om hotet från främmande arter, skriven av vetenskapsjournalisten Yvonne Baskin.

Boken är gjord på uppdrag av GISP – Global Invasive Species Programme, ett FN-organ inrättat 1997. Det är ingen vild gissning att de förslag som GISP lanserar, och som hittills mest tillämpats i Australien och Nya Zeeland, nu kommer att få vind i seglen.

Australien och Nya Zeeland har båda infört en clean list, det vill säga en lista på djur och varor som det är tillåtet att ta in i landet. Allt annat stoppas vid minutiösa kontroller. Post röntgas eller kontrolleras av tjänstemän. Hamnar och fartyg undersöks grundligt.

GLOBALISERINGEN MÅ RIVA barriärer, men ger också upphov till nya. Och det kostar. Det måste vi vara medvetna om.

GUNHILD ARBY
cyberhild@home.se

BOKTIPSET

Gunhild Arby, kulturreporter

Globaliseringens dimensioner
Håkan Thörn
Atlas

Den som vill se igenom myterna som omger debatten har glädje av *Globaliseringens dimensioner*. Författaren, Håkan Thörn, är docent i sociologi vid Göteborgs universitet. Han ger en nyanserad bild av den mångdimensionella process som skakat världen under 1990- och 2000-talet.

Samhällsvetare Thörn fokuserar särskilt på framväxten av de sociala rörelser som verkar i den globala byn. Att framtidens politiska engagemang kommer att se helt annorlunda ut är helt klart. De nya rörelserna jobbar både med och mot politiska system och nationalstaten. Hur går det till? Läs.

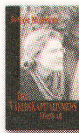

Globalisering - hur då?

Olav Unsgaard och Kristoffer Talltorp (red)
Leopard förlag

Kända svenska och internationella forskare, debattörer och aktivister kommer till tals i *Globalisering - hur då?* En bred antologi för den som vill veta hur lika eller olika några förgrundsfigurer i den globala rättviserörelsen tänker.

Indiska Vandana Shiva skriver om gener och patenträttigheter. Och freds- och konfliktsforskaren Hans Abrahamsson – medlare och TV-ansikte under göteborgskravallerna – utvecklar sin syn på möjligheten till en rättvisare värld. Han har nyligen skrivit en egen bok i ämnet: *Det gyllene tillfället*.

Till världskapitalismens försvar

Johan Norberg
Timbro

Även Johan Norberg, idépolitiskt ansvarig vid näringslivets tankesmedja Timbro, är medialt uppmärksam, både i svensk TV och i internationell anedd finanspress.

I den här boken driver han tesen att transnationella företag och fria kapitalrörelser är snabbaste sättet att öka välståndet och ge makt åt världens fattiga. Tillväxt är bra för miljön, allt annat är en myt, skriver författaren som tar stöd av forskning, och också rest världen runt och hittat bevis för sina teser. En genuint nyliberal syn på globaliseringsprocessen.